

CARACTERISTICILE GEOMORFOLOGICE ALE AREALULUI MUNICIULUI ALBA IULIA

Conf.univ.dr. NICOLAE LUDUȘAN, Universitatea "1 Decembrie 1918" DIN Alba Iulia
Prof. MARIAN MUNTEAN, Societatea de Geografie Alba

ABSTRACT: *Geomorphologic features of Alba Iulia area.* Alba Iulia is located between three major geomorphological units: Trascău Mountains, Vinț Mountains and Secaș Plateau. This poziție gives specific geomorphological features. This paper presents these characteristics that require a particular city development program, to preserve the landscape and biodiversity.

Keywords: mountains, piedmont hills, corridor, depression.

Arealul de dezvoltare al municipiului Alba Iulia ocupă o zonă de interferență a dealurilor ce coboară din Munții Trascăului, cu șesurile din valea cursului mijlociu al Mureșului, la confluența cu Ampoiul și la

contactul dintre Podișul Secașelor și Munții Apuseni, la poalele Munților Metaliferi. Partea de vest a orașului este străjuită de înălțimile împădurite ale Munților Vințului. (Fig. 1).

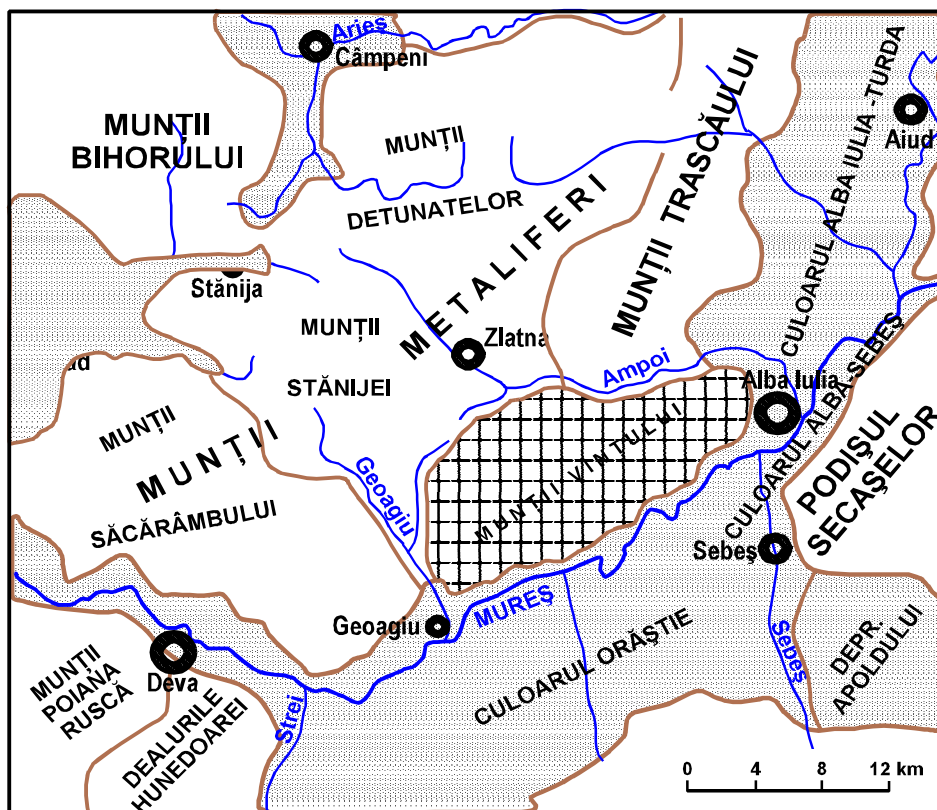

Fig. 1. Unitățile geostructurale ale Mureșului mijlociu

Dealurile piemontane ale Trascăului, situate în partea nord-vestică a municipiului, reprezintă o treaptă intermediară între Munții Trascăului și Culoarul Mureșului, fiind alcătuite din formațiuni detritice panoniene. Unitatea de relief este reprezentată de un glacis, intens compartimentat de văile ce-l străbat, cu interfluvii înguste, orientate perpendicular pe axul depresionar al Mureșului. În arealul de contact cu munții, versanții dealurilor sunt

mai abrupti, fiind ocupați de păduri, fânețe și pășuni, iar spre depresiunea Sebeș - Alba Iulia sunt mai domoli, folosiți intens pentru cultura viței de vie și a pomilor fructiferi din această zonă. Această treaptă de relief își păstrează suprafața netedă, asemenea unor poduri care se pierd, treptat, în terasele Mureșului. Dintre aceste dealuri, cel mai reprezentativ este Dealul Mamut, care străjuiește orașul spre apus, având o altitudine de 630 m (Fig. 2).

Fig. 2. Dealul Mamut

Dealurile piemontane ale Sebeșului sunt prezente în zona sudică a orașului, acestea fiind cele care fac racordul între unitatea montană a Șurianului și culoarul Mureșului, conturându-se ca o treaptă intermediară. Culmile prelungi ale acestora trec, aproape pe neobservate, în poduri de terasă, fiind caracterizate de alunecări de teren superficiale și ravene.

Podișul Secașelor, ce domină spre est culoarul Mureșului, reprezintă ultimele prelungiri vestice ale dealurilor ce aparțin Podișului Târnavelor (fig. 3). Relieful este format din culmi deluroase, domoale, ce domină, cu 200-300 m, valea Mureșului: Dealul Omul Cetății (440 m), Măgura Straja (548 m), Dealul Coarnele Dăii (453 m), Dealul Dăii (461 m), Gorganul (463 m).

Fig. 3. Dealurile Podișului Secașelor

Culoarul depresionar Sebeș - Alba Iulia formează, în zona localității, așa numita Depresiune Sebeș-Alba Iulia, caracterizată printr-o netezime remarcabilă, cu o înclinare extrem de redusă, având altitudinea cea mai redusă 218 m. Culoarul reprezintă o unitate de contact, între Munții Apuseni și Podișul Transilvaniei, la confluența Mureșului cu

Sebeșul.

Sub aspect morfologic, culoarul are un caracter depresionar, asimetric imprimat de procesul abaterii cursului râului Mureș către sud [Buza M., 1986]. Contactul dintre munți și podiș se face printr-o asociere de coline domoale, glacisuri, terase etajate și lunci extinse (fig. 4).

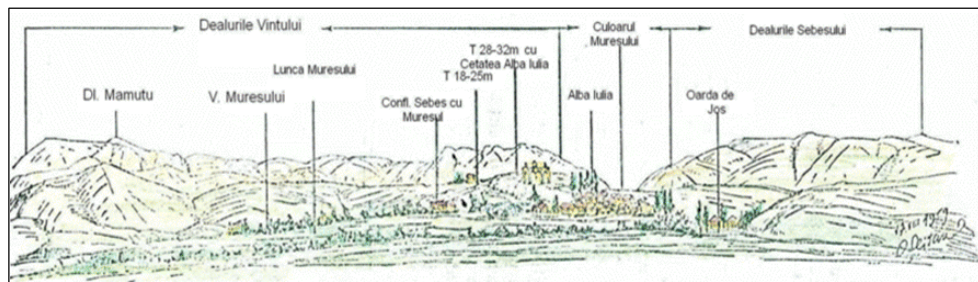

Fig. 4. Culoarul Mureșului la Alba Iulia (schiță panoramică de la Oarda de Jos)

Elementul morfologic dominant îl constituie prezența teraselor bine dezvoltate. Cele opt terase ale Mureșului (2-3 m, 8-12 m, 18-25 m, 30-40 m, 50-60 m, 75-85 m, 90-120 m și 140-150 m), sunt favorabile agriculturii și dezvoltării a numeroase așezări rurale și urbane.

Specificul reliefului acestui culoar este dat de ariile de confluență (Mureș-Târnăvă, Mureș-Ampoi, Mureș-Sebeș). Dintre acestea, un caracter aparte îl îmbracă aria de confluență Mureș-Ampoi, care formează o luncă foarte bine individualizată, dominată de Dealul Bilag (fig. 5)

Fig. 5. Sectorul culoarului depresionar cu Dealul Bilag

Elementul principal al culoarului este format din valea largă a Mureșului cu o pantă ușoară de 3-5 m (fig. 6). Valea este asimetrică din cauza numeroșilor afluenți din dreapta cursului, dar și datorită înălțării Munților Apuseni din timpul cuaternarului. Valea largă este acoperită cu soluri de luncă fertile care, împreună cu cele 8 terase, ating 3-5 km lățime.

Terenul arabil este extins, oferind condiții prielnice pentru cultura cerealelor și pentru legumicultură.

Valea Mureșului a favorizat construirea de-a lungul ei a principalelor artere de circulație, atât feroviare cât și rutiere ce deservesc municipiul Alba Iulia, precum și dezvoltarea a numeroase așezări rurale și centre urbane.

Fig. 6. Valea Mureșului la confluența cu Sebeșul

Caracteristicile generale ale reliefului sunt cel mai bine surprinse de hărțile care

pun în evidență adâncimea fragmentării și densitatea fragmentării (Fig.7).

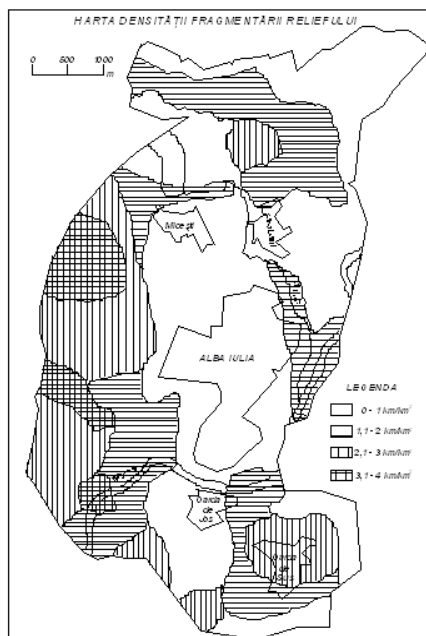
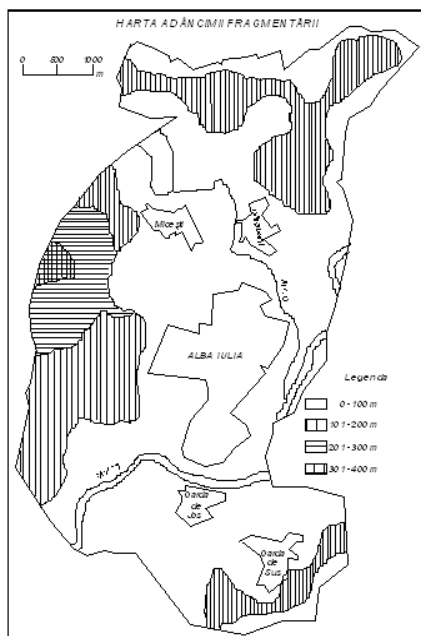

Fig. 7. Adâncimea și densitatea fragmentării reliefului
(după: C. Apolzan, 2007)

Orașul propriu-zis este așezat pe prima terasă a Mureșului, care formează spre est un șes lung de 8-10 km și lat de 2-4 km.

Intravilanul orașului cuprinde mai multe cartiere de locuințe, respectiv cartierele Bărăbanț, Ampoi, Maieri, Lpoveni și Partoș, care formează "orașul de jos", precum și cartierul Cetate (Platoul Romanilor), așezat pe terasa a II-a și a III-a a Mureșului, și care

formează "orașul de sus". Relieful, element de bază în cadrul sistemului fizico-geografic, a impus un stil aparte în estetica municipiului Alba Iulia.

Cel mai important reper în estetica localității îl reprezintă Cetatea Bastionară (1714-1738), pentru că în funcție de acesta s-a dezvoltat apoi organismul urban actual (fig. 8).

Fig. 8. Vedere aeriană cu Cetatea Bastionară și cartierele adiacente

Organizat într-o primă etapă doar la nivelul terasei de 8-12 m altitudine relativă (224-228 m altitudine absolută) și al luncii Mureșului, orașul a început să se dezvolte doar în partea de jos sau "centru" cum o numesc localnicii, la est de Cetatea Bastionară, casele fiind construite pe un aliniament paralel cu șoseaua care duce la Cluj-Napoca.

Platoul din partea de vest a localității (Platoul Romanilor), pe care este așezat „Orașul de Sus” și care adăpostește și Cetatea Bastionară, se află situat, în cea mai mare parte, pe prima terasă a Mureșului, dominând cu circa 25 m orașul de jos și lunca Mureșului. De remarcat faptul că de pe Platoul Romanilor, spre sud, în zilele senine, se văd culmile munților Sebeșului, cu Vârful

Șurianul (2245 m) și Vârful lui Patru (2130 m). Comunicarea între orașul de jos și orașul de sus s-a realizat, în primă instanță, prin intermediul drumului care trece prin Cetatea Bastionară, pătrunzând dinspre est.

O privire de ansamblu asupra aspectului geomorfologic al arealului municipiului Alba Iulia scoate în evidență câteva caracteristici relevante. Astfel, altitudinea maximă întâlnită pe teritoriul municipiului Alba Iulia se găsește în partea de vest, pe vârful Mamut (773 m), pe când cea minimă revine părții sudice a luncii Mureșului, în dreptul localității Pâclișa (218 m).

Un reper important în cadrul natural general îl reprezintă forma de amfiteatru, dominat de Dealul Mamut (763 m) din partea de vest a orașului. Acest cadru de

ansamblu impune o anumită formă sistemului urban, impunându-se construcțiile înalte, la nivelul luncii și teraselor inferioare, combinate cu construcții de tip vilă (P+1) și (P+1+2), dar și al construcțiilor obișnuite acoperite cu țiglă [Apolzan, 2007].

Terasele au impus un anumit tip de utilizare a terenurilor, generând ansambluri cu valoare estetică, puse în evidență în

vestul, nord-vestul și sudul orașului.

Culoarele de vale au plasat acest areal, în afara preocupărilor de sistematizare, fiind preferate alte terenuri.

Neglijarea rolului reliefului în amenajarea urbană nu este atât de evidentă pentru municipiul Alba Iulia. Procesele reflectate negativ sunt restrânse ca areal și nu au nici intensități apreciable.

BIBLIOGRAFIE

1. Apolzan, C., Apozlan, Alina, [2007], *Aspecte ale influenței reliefului în organizarea spațiului municipiului Alba Iulia*, în rev. Pangeea, nr. 7, Ed. Aeternitas, Alba Iulia.
2. Asvadurov H., Dragu I., Vasilescu P. [1965]: *Cercetări asupra solurilor și vegetației din sectorul Alba Iulia – Teiuș – Zlatna*, Dări de seamă, Institutul Geologic, L. I/2.
3. Buza M. [1986]: *Culoarul Mureșului la Alba Iulia – observații geomorfologice*, St. Cerc. Geol., Geofiz., Geogr., Geografie, t. XXXIII, p. 41-46, București.
4. Fleșer, Gh. [2010], *Alba Iulia. Orașul și monumentele sale în imagini de epocă*, Ed. Altip, Alba Iulia.
5. Hanciu, I.S., Bolca, Cornelia [2012], *Observații cu privire la aluvionare și alte reconstituiri paleogeografice în zona Alba Iulia*, în rev. Pangeea, nr. 12, Ed. Aeternitas, Alba Iulia.
6. Mândruț, O., Posea, G. [1995], *Geografie Fizică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
7. Munteanu, M. [2006], *Remanierea rețelei hidrografice în cursul inferior al Ampoiului*, în rev. Pangeea, nr. 6, Ed. Aeternitas, Alba Iulia.
8. *** *Atlasului Geografic General al României*, Ed. Academiei, ediția 1980.